

เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน
และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

A Comparative Study Performing of Phu Thai Ethnic Group of
Traditional and Kalasin College of Dramatic Arts

พินกาณจน์ สนสุนัน¹ กฤษณา วงศ์คำจันทร์²

Pinkarn Sonsunan, Kritsada Wongkhamchan

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน 2) ศึกษารูปแบบการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ 3) เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ข้อมูลได้จากการรวบรวมเอกสารและภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ปรากฏชาวบ้านและบุคลากรวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นำเสนอผลงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ และใช้กรณีศึกษาสังเกตจากตัวอย่างในพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์แบบพื้นบ้าน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 8 อำเภอ มีเพียง 6 อำเภอที่ยังคงอนุรักษ์การฟ้อนภูไทแบบพื้นบ้าน ส่วนอีก 2 อำเภอจะฟ้อนในช่วงงานบุญโดยมีคนจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาต่อทำรำให้ ปัจจุบันฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของชาวบ้านได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีแบบแผน 2) รูปแบบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้ออกเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาอนุรักษ์และปรับปรุง นำเอาท่าฟ้อนที่ได้แบบมาจากการฟ้อนของนางเทียมในการรักษาคนป่วย แล้วนำมาปรับทำให้มีความหมายและเกิดความสวยงาม มีรูปแบบในการถ่ายทอดการแสดง ประกอบดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย วิทยาลัยนำท่าฟ้อนมาปรับและเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นรูปแบบเกิดความสวยงาม คณะอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ ได้เรียบเรียง

Received: 2021-03-16 Revised: 2021-05-03 Accepted: 2021-05-04

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Cultural Arts and Design, Graduate School of Khon Kean University. Corresponding Author e-mail: ananya.po@vru.ac.th

² คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Cultural Arts and Design, Graduate School of Khon Kean University

ทำรำขึ้นใหม่ ได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนเนื้อร้องโดยการใส่คำร้องที่เป็นเนื้อร้องของชาวผู้ไทย สำเนียงของไทบ้าน มาเรียบเรียงใส่ดนตรี โดยเรียบเรียงเป็นวรรคตอนตามความสำคัญของเนื้อเพลง นำเอาเอกลักษณ์ สถานที่ สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ มาเรียบเรียงเป็นเนื้อร้องประกอบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์โดยใช้ทำนองลำภูไทเหมือนเดิม 3) เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์แบบพื้นบ้าน และแบบวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีทั้งความเหมือนและแตกต่าง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่1.ทำรำ ด้านที่2.การแปรแถวของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จะมีด้วยกันถึง 5 แบบ ส่วนแถวของชาวบ้านนั้นจะมีอยู่1ถึง2ลักษณะแล้วจะไม่มี การแปรแถวระหว่างรำ ด้านที่3 ดนตรี วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จะใช้วงดนตรีพื้นบ้านในการแสดง ส่วนชาวบ้านจะใช้การเปิดเครื่องเล่นซีดีและแผ่นซีดี เพลงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์แทนการเล่นดนตรีสด ส่วนที่เหมือนกันในการแสดงฟ้อนภูไทแบบชาวบ้านและแบบของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นั่นก็คือ การแต่งกายและทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ ซึ่งการแต่งกาย ทำนองเพลง ภาษาที่ใช้ในลำประกอบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์นั้นได้แสดงให้เห็นว่าเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยได้ดีที่สุด

คำสำคัญ (Keywords): กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย; การแสดงแบบพื้นบ้าน; วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

Abstract

The objectives of this research were first) to study the traditional performance of the Thai ethnic group, second) to study the Thai ethnic group display patterns of Kalasin College of Dramatic Arts, and third) to compare the performance patterns of the Thai folk ethnic groups and Kalasin College of Dramatic Arts. The data was obtained by collecting documents and interviewing local scholars and personnel in Kalasin College of Dramatic Arts, observing and focusing group discussion. The data was analyzed qualitatively by the researcher. The research results were presented descriptively, analyzed and used case studies from local samples. The samples were selected by purposive sampling, including knowledgeable groups, practitioners, and stakeholders. The research results indicated that: 1) The traditional Phu Tai Kalasin dance form in all eight Kalasin provinces, there are only six districts still preserve the local Phu Thai dance. While, the other two districts dance during the merit-making ceremony,

with people from the other villages entering the dance for them. At present, the Phu Tai Kalasin dance of the villagers has developed a form of showing a pattern.

2) The Phu Tai Kalasin dance of Kalasin College of Dramatic Arts has been applied and improved by the college for conservation and improvement. The dance was adapted from dancing artificial woman in the treatment of the sick to adjust the posture to be meaningful, beautiful, with style in the expression of the performance and music was unique to the Thai ethnicity group. Furthermore, the college has adjusted and added the dance posture to create a beautiful style. The teachers of the Dramatic Arts Department recomposed, developed, and modified the lyrics by adding lyrics of Thai people with Thai Ban accent to compose, add music in punctuation according to the importance of the lyric. The uniqueness, landmarks, and tourist attractions in Kalasin Province were brought together as lyrics for the Phu Tai Kalasin dance performance using the same Phutai melody.

3) Comparing the Phu Tai Kalasin dance to the folk style and the Kalasin College of Dramatic Arts has similar and different aspects, which were: Aspect 1, The dance. Aspect 2, The row variation of Kalasin College of Dramatic Arts had five types. As for the villagers' rows, there would be 1 to 2 styles and, there would be no row variations between the dances. Aspect three Music, Kalasin College of Dramatic Arts used a folk band to perform. Villagers used the CD player and the Phu Tai Kalasin dance music CD player instead of playing live music. The same part of the Phu Thai dance performance, folk style and style of Kalasin College of Dramatic Arts was the dress and melody used for the Phu Tai Kalasin dance performance. The dress, melody, and language used in the Phutai Kalasin dance show were the symbols that best represent the Thai ethnic group.

Keywords: Thai ethnic group; traditional performance; Kalasin College of Dramatic Arts

บทนำ (Introduction)

กว่า 200 ปีมาแล้วที่ชาวผู้ไทยจากแคว้นสิบสองจุไทยซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ได้อพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศลาว โดยตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองวัง เมืองคำเกิด ต่อมาชาวผู้

ไทยได้เกิดการรบกับพม่า จึงได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และส่วนหนึ่งได้อพยพครอบครัวมาอยู่ในภาคอีสาน กระจ่ายอยู่ในหลายจังหวัด บริเวณรอบๆ เทือกเขาภูพาน สำหรับในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์มีชาวไทยอาศัยอยู่ 8 อำเภอ ชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์, 2553) นอกจากภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน วัฒนธรรม ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์แล้ว ชาวผู้ไทยยังมีการฟ้อนรำและดนตรีที่มีท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์เช่นเดียวกัน

ชาวผู้ไทยในภาคอีสานปัจจุบัน ได้ตั้งถิ่นไปตามที่ต่างๆ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมไปบ้างเพราะมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับชนกลุ่มอื่นๆ ปัจจัยที่สำคัญคือการเพิ่มจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านเช่นการแต่งงานกับคนไทยกลุ่มอื่นๆ การพัฒนารูปแบบการประกอบอาชีพเป็นต้นดังนั้นจึงส่งผลทำให้มีการขยายแหล่งทำกินและหมู่บ้านออกไปเรื่อยๆ ชาวผู้ไทยส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ใน จังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร สกลนครและมีบางส่วนของที่อาศัยอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง (สุรจิตต์ จันทรสาขา, 2529) ชาวผู้ไทยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการฟ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์ นั่นคือ ฟ้อนภูไท

ต่อมาได้มีการก่อตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมนั่นก็คือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา อนุรักษ์ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด พัฒนาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยทั้งนี้ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับมรดกของชาติ และมีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานหลายยุคหลายสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นไทยอย่างแท้จริงให้ปรากฏแก่คนนาประเทศ ทั้งยังเป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงอารยธรรม ความเจริญรุ่งเรืองซึ่งมีมาแต่อดีตต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, 2539) อีสานเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของชาติไทยทั้งศิลปะและวัฒนธรรม ทำให้มีเรื่องราววิถีชีวิตจำนวนมาก สืบทอดต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน

วิทยาลัยนาฏศิลป์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ตามลำดับ ทำให้สามารถผลิตบุคลากรด้านนาฏศิลป์ ดนตรี การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรี และการแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน อีกทั้งได้สร้างชื่อเสียงในด้านการแสดงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรี เป็นที่ประจักษ์ตลอดมา ได้อนุรักษ์ สร้างสรรค์และจัดการ

แสดงเผยแพร่ต่อชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ไม่ต่ำกว่าแห่งละ 100 ครั้งต่อปี (กรมศิลปากร, 2549). และเป็นที่ประจักษ์ว่าวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เป็นวิทยาลัยที่นำการแสดงที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ คือฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ ออกเผยแพร่ต่อชุมชนโดยได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่าวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ 1 ใน 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอีกวิทยาลัยหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งอบรม สั่งสอนให้ความรู้ด้านดนตรีนาฏศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมสำคัญของชาติ ในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะในพื้นที่อีสานตอนบน เน้นและส่งเสริมในเรื่องการเรียนการสอน การอนุรักษ์ สร้างสรรค์ เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานจนเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนทั่วไป ในด้านการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นอกจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ แล้วยังได้มีการสร้างสรรค์การแสดงถึง 2 รูปแบบ คือ การสร้างสรรค์แนวอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยราชสำนัก และการแสดงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงในภาคอีสานโดยเฉพาะการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้สร้างสรรค์การแสดงโดยมีแนวคิดสอดคล้องกับสังคมและความเป็นอยู่ของชาวอีสาน โดยออกแบบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานมากกว่า 30 ชุดการแสดง และจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยมีแนวความคิดในการฟ้อน แบ่งออกเป็น 6 ประเภท (กรมศิลปากร , 2537)

การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่นำออกเผยแพร่และได้รับความนิยมนอย่างต่อเนื่อง เป็นการแสดงฟ้อนที่มีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของอีสาน ทั้งสิ้นมีขั้นตอนและกระบวนการสร้างสรรค์ ได้นำวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และนำผลผลิตจากภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เป็นเครื่องแต่งกาย และเครื่องดนตรีอีสานยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในด้านการแสดงพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ แต่เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและนำเข้าวัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้สังคมและวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านอีสานได้รับผลกระทบตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ในปัจจุบันมักเป็นการผสมผสานตามแนวคิดของผู้สร้างและความสนใจของผู้ชม ดังนั้นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ควรมีแนวทางเพื่อให้สังคมได้ดำเนินไปโดยไม่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนรูปไปตามกระแสโลก ทั้งต้องปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัยเพื่อป้องกันมิให้ศิลปวัฒนธรรมอันดีสูญสลายไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวความคิดและการสร้างสรรค์ฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เพื่อเป็น

แนวทางให้กับหน่วยงานและสถานศึกษาอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ในการประดิษฐ์ทำรำที่คงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของชาติในอนาคตต่อไป ทั้งยังเป็นการยกระดับศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านอีสานที่มีคุณค่า และเป็นแนวทางหนึ่งที่จะอนุรักษ์ด้วยการสร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมด้านการแสดงพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน

การฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกสนุกสนานของชาวผู้ไทยหรือที่เรียกว่า “ฟ้อน” การแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ชาวผู้ไทยแบบพื้นบ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีมานานและได้มีการพัฒนาทำรำมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ได้นำเอาเอกลักษณ์ท่าฟ้อน ทำนองดนตรีของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสวยงามมีการประดิษฐ์ทำรำ มีการแปลแถว เพื่อความสวยงาม ปัจจุบันฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของชาวผู้ไทยก็ได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีแบบแผนมากขึ้นมีการเพิ่มท่ารำเข้าไปให้มีความหลากหลาย โดยได้รับการถ่ายทอดจากสถาบันต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนโดยทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้เห็นถึงความสำคัญของการฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ จึงได้มีการส่งเสริมให้จัดการแสดงของชาวบ้านในงานต่างๆของจังหวัด เพื่อเป็นการอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์อันดีงามของชาวผู้ไทยให้คงอยู่สืบไป

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้านดั้งเดิมและแบบที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นำมาสร้างสรรค์ เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้านดั้งเดิมว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกับการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป กาฬสินธุ์อย่างไร ให้แก่คนรุ่นหลังและผู้สนใจได้ศึกษาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบรวมทั้งเป็นการ ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์
3. เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแนวทางและวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ วิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรไว้ดังนี้ ประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เป็นผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ในการนี้ผู้วิจัยเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1.กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) แบ่งเป็นภาครัฐ (อาจารย์ในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์) จำนวน 8 คน และภาคเอกชน (ปราชญ์ชาวบ้าน) จำนวน 10 คน 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ได้แก่ชาวบ้านในแต่ละอำเภอ จำนวน 22 คน นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 5 คน และศิษย์เก่า จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อใช้เป็นแนวทางและบันทึกผลการสังเกตในการวิจัย โดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

3.2 แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 แบบ

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interviews)

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างแน่นอน เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์ ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่วางไว้แล้ว โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องกับการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews)

เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่จำกัดคำตอบ ให้ได้ข้อมูลกว้างและหลากหลาย ครอบคลุมประเด็นตั้งแต่ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน รูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

โดยเชิญผู้เข้าร่วมสนทนา เช่น กลุ่มชาวบ้าน คณะครู อาจารย์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ เกี่ยวข้องกับการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจคุณภาพเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายสามารถตอบคำถามการวิจัย ได้ตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ 2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เรียงลำดับการเก็บข้อมูลดังนี้ 1. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล 2. ขั้นตอนการประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 3. การเขียนรายงาน และการเผยแพร่ผลงาน

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาเรื่องเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้านและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน

ศิลปะการฟ้อนของชาวผู้ไท เดิมเป็นเรื่องราวของผู้ชายที่ฟ้อนเล่นกันในขบวนแข่ง และต่อมาจึงได้มีการฟ้อนเป็นรูปแบบขึ้น ฟ้อนผู้ไทยแบบพื้นบ้านจะมีลักษณะโดดเด่นในการใช้เท้า และมีอิสระในการเคลื่อนไหวในส่วนแขนและมือและยึดจังหวะกลองเป็นหลักในการเคลื่อนไหวร่างกาย มีความเป็นธรรมชาติ สนุกสนาน แบบท่าฟ้อนมาจากการฟ้อนของนางเทียมในการรักษาคนป่วย แล้วนำมาปรับท่าให้มีความหมายและเกิดความสวยงามซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ การแสดงของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 8 อำเภอ มีเพียง 6 อำเภอที่ยังคงอนุรักษ์การฟ้อนผู้ไทยแบบพื้นบ้าน ส่วนอีก 2 อำเภอจะฟ้อนในช่วงงานบุญโดยมีคนจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาต่อท่าทำให้ ปัจจุบันฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ของชาวบ้านได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีแบบแผนมากขึ้นมีการเพิ่มท่าเข้าไปได้มีความหลากหลาย ได้รับการถ่ายทอดจากสถาบันต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนโดยทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้เห็นถึงความสำคัญของการฟ้อนผู้ไท จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการแสดงของชาวบ้านในงานต่างๆของจังหวัด เจ้าอธิการอำนาจ ปิรปุณโณ, (4 เมษายน 2561) เพื่อเป็นการอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์อันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยให้คงอยู่สืบไป

ลักษณะการแต่งกายของฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์พบว่า ชาวผู้ไทยบ้านโนนมีลักษณะโดดเด่นในเรื่องเครื่องแต่งกายด้วยการทอผ้าแพรวาที่ใช้เป็นผ้าสไบ ซึ่งทอด้วยผ้าไหมและผ้าถุงไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดมาก นิยมใช้สีดำ แดง ซึ่งเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติมามัดย้อมทอเป็นเครื่องแต่งกาย ชาวผู้ไทยบ้านโคกโก่งนิยมใช้ผ้าฝ้ายในการนุ่งห่ม เพราะสวมใส่สบาย ลักษณะลวดลายการทอผ้าสไบมีลักษณะเป็นลายขีด ผ้าถุงมัดหมี่ นิยมใช้สีครามหรือสีดำ ซึ่งได้จากสีธรรมชาติเช่นกัน ชาวผู้ไทยบ้านโนนสาวจะมีลักษณะคล้ายกับชาวผู้ไทยบ้านโนน โดยการใช้ผ้าแพรวาเป็นผ้าสไบเช่นเดียวกัน ผ้าถุงจะแตกต่างกันที่ลวดลาย ชาวผู้ไทยบ้านโคกโก่ง

นิยมทอลวดลายหมีตา ทรงผมมีลักษณะเหมือนกัน ทรงผมชาวผู้ไทยนั้นจะรวขึ้นไปด้านใดด้านหนึ่งก็ได้ตามถนัดโดยขมวดขึ้นไปเป็นปมและไม่ใช้อุปกรณ์ช่วยจึงเป็นสาเหตุทำให้ผมผมเทลงไปด้านข้างแบบหลวมๆ บุญเม้ง ศรีศิริรินทร์, (10 เมษายน 2561)

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนภูไท ประกอบด้วย แคน พิณ กลอง ปี ปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนารูปแบบของเครื่องดนตรีเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เกิดความไพเราะ แต่อย่างไรก็ดีชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ก็ยังคงอนุรักษ์เครื่องดนตรีแบบดั้งเดิมไว้ให้อนุชนรุ่นหลังและผู้สนใจได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวผู้ไทย แต่ด้วยยุคสมัยมีความเปลี่ยนแปลงไปเกิดวิวัฒนาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้กับผู้แสดง นั่นก็คือเครื่องเล่นซีดีและแผ่นซีดี ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เมฆ ศรีกำพล, (1 พฤษภาคม 2561)

2. ศึกษารูปแบบการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ในช่วงแรกคณะครูที่สอนดนตรีและการแสดงพื้นบ้านโดยการนำของนางเพ็ญจันทร์ เด่นยุกต์ ได้ออกเก็บข้อมูลแล้วนำมาอนุรักษ์และปรับปรุง โดยต่อทำฟ้อนจากนายบุญเม้ง ศรีศิริรินทร์ ชาวผู้ไทยบ้านโพน อำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วนำทำฟ้อนที่ได้แบบมาจากการฟ้อนของนางเทียมในการรักษาคนป่วย แล้วนำมาปรับทำให้มีความหมายและเกิดความสวยงาม มีรูปแบบในการถ่ายทอดการแสดงประกอบดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย วิทยาลัยนำทำฟ้อนมาปรับและเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นรูปแบบเกิดความสวยงาม มาลินี แก้วเงิน, (18 เมษายน 2561). โดยมีนายเปลื้อง ฉายรัศมี นายชัยสิทธิ์ สนสุนัน เป็นผู้เรียบเรียงดนตรีทำนองภูไทกาฬสินธุ์จะแบ่งเป็น 2 แบบ แบบที่ 1 เป็นการบรรเลงประกอบการลำภูไท(ภูไทเลาะตูป) จะเป็นการบรรเลงไปเรื่อย ๆ แล้วแต่อารมณ์ของผู้บรรเลงและจะประกอบการลำเกี่ยวพาราศีระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเดินทำนองไปเรื่อย ๆ ตามเนื้อร้องโดยจะมีเครื่องดนตรี ประกอบคือ แคน พิณ เป็นหลักในการบรรเลงเดินทำนองภูไท แบบที่ 2 ลายประกอบฟ้อนจะมีอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกจะใช้กับการฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์เป็นลายภูไทใหญ่ มีโน้ตเพลงกำกับกับเครื่องดนตรีเพื่อให้บรรเลงไปตามโน้ตเดียวกัน กลุ่มที่สอง ใช้กับการฟ้อนภูไทลงช่วง ในชุดการแสดงฟ้อนเข็นฝ้าย เป็นต้น ชัยสิทธิ์ สนสุนัน, (15 เมษายน 2561). ต่อคณะอาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ เป็นผู้เรียบเรียงทำฟ้อนขึ้นใหม่และปรับเปลี่ยนการใส่ผ้าถุงจากการนุ่งคลุมเข้ามาเป็นนุ่งแบบยาว โดยได้เชิญนางฉวีวรรณ พันธุ (ดำเนิน) ศิลปินแห่งชาติ มาเป็นที่ปรึกษาในการจัดเรียบเรียงทำฟ้อนขึ้นใหม่ โดยยังไม่มีเนื้อร้องประกอบ ต่อมาก็ได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนให้มีเนื้อร้องโดยการใส่คำร้องที่เป็นเนื้อร้องของชาวผู้ไทย สำเนียงของไทบ้าน มาเรียบเรียงใส่ดนตรี ต่อมานางพรสวรรค์ พรดอนก่อและนางศิริวรรณ จันทร์สว่าง ได้ร่วมกันประพันธ์คำร้องขึ้นมาใหม่ โดยเรียบเรียงเป็นวรรคตอนตาม

ความสำคัญของเนื้อเพลง นำเอาเอกลักษณ์ สถานที่ สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ มาเรียบเรียงเป็นเนื้อร้องประกอบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์โดยใช้ทำนองลำภูไทเหมือนเดิม พรสวรรค์ พรต่อนก่, (1 เมษายน 2561)

การแต่งกายของฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์พบว่า จะแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้านผู้ไทย หรืออาจเรียกได้ว่าชุดประจำเผ่าผู้ไทย มีเอกลักษณ์โดดเด่นสวยงาม สีสนเครื่องแต่งกาย จะเป็นโทนสีเข้มทั้งหมด สิ่งที่ช่วยเสริมให้ชุดนี้มีสีสันก็คือ ลวดลายของผ้าสไบแพรวาสีแดง แต่เดิมฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ในช่วงแรกจะนุ่งผ้าถุงสั้น ต่อมาคณะครูได้มีการประชุมเพื่อที่จะมีการปรับเปลี่ยนการแต่งกาย ให้เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าถุงแบบสั้นมาเป็นการนุ่งยาวแทน เพื่อเพิ่มความงามในการแต่งกายมากขึ้น เรืองชัย นากลาง, (2 เมษายน 2561)

3. เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้านและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

แนวคิดในการประดิษฐ์ท่าฟ้อนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านถึงการฟ้อนภูไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้สูงอายุ จึงได้ข้อมูลมาอย่างละเอียด เมื่อได้ข้อมูลมาครบแล้วก็นำข้อมูลมาปรึกษาหารือประชุมกันในหมวดสายวิชาฟ้อนรำ ตกลงกันจะเริ่มใช้ท่าไหนแล้วต่อด้วยท่าอะไรจึงจะเหมาะสมโดยลองปฏิบัติทำรำนั้น วิธีบรรจุท่ารำ อาจารย์มาลินี แก้วเงินและคณะ มีหลักการคิดประดิษฐ์ท่ารำ 3 วิธี คือ 1. ศึกษาจากของเดิมโดยต่อท่ารำจากชาวบ้านแล้วนำท่ารำนั้นมาปรับปรุง ให้เกิดความสวยงามมากขึ้น และได้จากแหล่งที่มีความรู้บ้าง 2. ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นโดยการเลียนแบบธรรมชาติ 3. ประดิษฐ์ท่ารำจากภาพจำหลักโบราณ ในการคิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์นั้นได้ดึงเอาท่ารำบางท่าที่มีอยู่เดิมแล้วมาปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ให้มีความอ่อนช้อยสวยงามมากยิ่งขึ้นเพิ่มการแปรแถวให้มีความหลากหลายไม่น่าเบื่อ มาลินี แก้วเงิน, (18 เมษายน 2561). ต่อมาได้เพิ่มคำร้องที่เป็นเนื้อร้องของชาวผู้ไทย มาเรียบเรียงใส่ดนตรี เพื่อให้เกิดความไพเราะและมีเนื้อเพลงเชิญชวนให้ผู้ชมทราบสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีความน่าสนใจของผู้รับชมเพิ่มมากขึ้น พรสวรรค์ พรต่อนก่, (1 เมษายน 2561). ซึ่งมีความแตกต่างกับรูปแบบการแสดงแบบพื้นบ้านเป็นอย่างมากฟ้อนผู้ไทยแบบพื้นบ้านจะมีลักษณะโดดเด่นในการใช้เท้า และมีอิสระในการเคลื่อนไหวในส่วนแขนและมือและยึดจังหวะกลองเป็นหลักในการเคลื่อนไหวร่างกาย มีความเป็นธรรมชาติ สนุกสนาน แบบท่าฟ้อนมาจากการฟ้อนของนางเทียมในการรักษาคนป่วย แล้วนำมาปรับท่าให้มีความหมายและเกิดความสวยงามซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีรูปแบบตายตัวรำตามผู้นำที่พาร้อยด้านหน้า บุญเม็ง ศรีศิริรินทร์, (10 เมษายน 2561).

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาเรื่องเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 8 อำเภอ ชาวผู้ไทยมีศิลปะฟ้อนที่มีการพัฒนาการ ควบคู่กับความเจริญทางสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา จาก สังคมแบบชนกลุ่มที่มีการพบปะกันเฉพาะชนกลุ่มเดียวกัน มีการถ่ายทอดกระบวนการทางศิลปะการฟ้อนในแบบ ฉบับของชาวบ้านดั้งเดิมจึงก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของการฟ้อนที่บ่งบอกวิถีชีวิตแห่งอารยธรรมที่งดงามจนถึง ปัจจุบัน การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกสนุกสนานของชาวผู้ไทยหรือที่เรียกว่า “ฟ้อน” กล่าวคือเป็น กิริยา การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระและเป็นไปอย่างธรรมชาติ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ศิลปะการฟ้อนของชาวผู้ ไทย เดิมเป็นเรื่องราวของผู้ชายที่ฟ้อนเล่นกันในกระบวนซึ้งและต่อมาจึงได้มีการฟ้อนของผู้หญิงขึ้น ปัจจุบันฟ้อน ภูไทกาฬสินธุ์ของชาวบ้านได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีแบบแผนมากขึ้นมีการเพิ่มท่ารำเข้าไปให้มีความ หลากหลาย ได้รับการถ่ายทอดจากสถาบันต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนโดยทางสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดได้เห็นถึงความสำคัญของการฟ้อนภูไท จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการแสดงของชาวบ้านในงานต่างๆของจังหวัด เพื่อเป็นการอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์อันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยให้คงอยู่สืบไป

สุนทรียภาพจะปรากฏออกมาในทางที่ดี งดงาม บรรเจิดบรรจง ไพเราะ เพราะพร้องอย่างสง่างามเผย ประณีตเรียบร้อยคุณค่าทางด้านความงามของวรรณคดี ได้แก่ ความงาม ความไพเราะของคำ สำนวนโวหาร ความงามในด้านภาษาหรือเป็นความงามในเนื้อหาเรื่องราวสนุกสนานชวนติดตามและความงามด้วยจินตนาการ เช่นเดียวกับความงามที่ออกมาจากภายในและความงามภายนอกที่แสดงออกมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ ความโอบอ้อมอารี ที่ชาวผู้ไทยมีให้กับผู้อื่น การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาสำเนียงการแต่งกายที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ให้กับชนรุ่นหลัง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นความงานที่ควรค่าแก่การรักษา

2. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ การสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมสำคัญของชาติในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดใกล้เคียง โดยได้มีการ

ประชุมวางแผนเพื่อออกหาข้อมูลนำมาเป็นข้อมูลดิบเพื่อประกอบการสร้างสรรค์ชุดการแสดง แต่ละชุดแนวคิดให้สอดคล้องกับสังคมและความเป็นอยู่ของชาวอีสาน นอกจากนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ยังได้สร้างสรรค์ผลงานโดยได้นำแนวความคิดมาสร้างสรรค์และออกแบบทำรำเป็นชุดการแสดงและ ได้นำเสนอผลงานเพื่อผ่านนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยได้แก่ ฟ้อนไทภูเขา เชื้อทำนา ฟ้อนพัดอีสาน รำพนมรุ้ง ฟ้อนปั้นหม้อ ฟ้อนเซิ้งโปง ฟ้อนแพรวา กาฬสินธุ์ สาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน ฟ้อนแอ่ดอกคูณ ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ ฟ้อนนาริศรีอีสาน ฟ้อนนาฏลีลาฟ้าหยาด ฟ้อนเตี้ยหัวโนนตาล ฟ้อนไทพวน ฟ้อนแคน ฟ้อนเหยา ฟ้อนक्रमอง ฟ้อนละคร เป็นต้น

ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ คณะครูของวิทยาลัยที่สอนดนตรีและการแสดงพื้นบ้านโดยการนำของนางเพ็ญจันทร์ เต๋นยุตต์ ได้ออกเก็บข้อมูลแล้วนำมาอนุรักษ์และปรับปรุงเพื่อใช้ในการแสดงของวิทยาลัยเมื่อประมาณ ปี 2526-2527 จากนายบุญเมื่อง ศรีศิริพันธ์ ชาวผู้ไทยบ้านโนนอำเภอ คำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ต่อมารกรมศิลปากรมีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดสร้างสรรค์ผลงานด้านการแสดงทั้งแนวอนุรักษ์และสร้างสรรค์เพื่อการนำเสนอผลงานที่เป็นรูปแบบและมีเอกสารหลักฐานปรากฏ จึงได้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลท่าฟ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยเพิ่มเติมในอำเภอรื่น ๆ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการรวบรวมให้เป็นรูปแบบเดียวกันที่ บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์และบ้านโนนสว่าง อำเภอลาวและที่บ้านโนนอำเภอลำม่วง มาเรียบเรียงและประดิษฐ์เพิ่มเติมเพื่อให้ท่ารำมีความต่อเนื่องและเชื่อมต่อในแต่ละท่าใหม่ โดยในปี พ.ศ. 2537 และได้พัฒนา ปรับเปลี่ยนเนื้อร้องโดยการใส่คำร้องที่เป็นเนื้อร้องของชาวผู้ไทย สำเนียงของพื้นบ้าน มาเรียบเรียงใส่ดนตรี เพื่อให้เกิดความไพเราะ ให้มีความน่าสนใจของผู้รับชมเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อนำมาร้องดูแล้วก็เกิดความคิดที่ว่าหากนำมาเข้ากับการแสดงแล้วผู้ชมควรได้รับความรู้ ควบคู่ไปกับความสวยงาม แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย และกล่าวถึงสถานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ ควรเป็นภาษาที่ฟังแล้วรู้เรื่องกันโดยทั่วไป หากใช้เป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดผู้รับชมคงฟังไม่รู้เรื่อง และ เป็นเรื่องยากสำหรับผู้ชมที่มิได้เป็นชาวผู้ไทย จึงมีการประชุม เพื่อปรึกษาปัญหาร่วมกัน โดยให้มีการแต่งเนื้อร้องขึ้นใหม่ เมื่อนำเอาผลงานการแสดงชุดฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ไป แสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย นางพรสวรรค์ พรดอนก่อ และนางศิริวรรณ จันทร์สว่าง ได้ร่วมกันประพันธ์คำร้องขึ้นมาใหม่ โดยเรียบเรียงเป็นวรรคตอนตามความสำคัญของเนื้อเพลง นำเอาเอกลักษณ์ สถานที่ สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ มาเรียบเรียงเป็นเนื้อร้องประกอบการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ โดยใช้ทำนองลำภูไทเหมือนเดิม

การแต่งกายของฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ พบว่า จะแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้านผู้ไทย หรือ อาจเรียกได้ว่าชุดประจำ เผ่าผู้ไทย นอกเหนือจากการฟ้อนผู้ไทยแล้ว ชาวผู้ไทยยังสวมชุดนี้ในงานสำคัญต่างๆ เช่น งานบุญ งานต้อนรับแขกผู้มาเยือนหรืองานพิธีการต่างๆชุดพื้นบ้านผู้ไทยเป็นชุดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นสวยงาม สีเส้นเครื่องแต่งกาย จะเป็นโทนสีเข้มทั้งหมด สิ่งที่จะช่วยเสริมให้ชุดนี้มีสีสันก็คือ ลวดลายของผ้าสไบแพรวาสีแดง ซึ่งเป็นลายขีดสลับดอกสีขาวยาวบนผืนผ้า แต่เดิมฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ในช่วงแรกนั้นจะนุ่งผ้าถุงสั้น ต่อมาคณะครูได้มีการประชุมเพื่อที่จะมีการปรับเปลี่ยนการแต่งกาย ให้เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าถุงแบบสั้นมาเป็นการนุ่งยาวแทน เนื่องจากการนุ่งสั้นนั้นจะเป็นการนุ่งเพื่อการทำงาน การไปทำงานทำไร่ จึงเห็นควรให้เปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงแบบยาวเพื่อเพิ่มความงามในการแต่งกายมากขึ้น

3. เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแบบพื้นบ้าน และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

จากการศึกษารูปแบบการแสดงของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 8 มีเพียง 6 อำเภอที่ยังคงอนุรักษ์การฟ้อนภูไทแบบพื้นบ้าน ส่วนอีก 2 อำเภอจะฟ้อนในช่วงงานบุญโดยมีคนจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาต่อทำรำให้ และในส่วนของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ได้เห็นความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านถึงการฟ้อนภูไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้สูงอายุ จึงได้ข้อมูลมาอย่างละเอียด เมื่อได้ข้อมูลมาครบแล้วก็นำข้อมูลมาปรึกษาหารือประชุมกันในห้องสหายวิชาวฟ้อนรำ ตกลงกันจะเริ่มใช้ท่าไหนแล้วต่อด้วยท่าอะไรจึงจะเหมาะสมโดยลองปฏิบัติทำรำนั้น วิธีบรรจุท่ารำ อาจารย์มาลินี แก้วเงินและคณะ มีหลักการคิดประดิษฐ์ท่ารำ 3 วิธี คือ 1. ศึกษาจากของเดิมโดยต่อท่ารำจากชาวบ้านแล้วนำท่ารำนั้นมาปรับปรุงให้เกิดความสวยงามมากขึ้น และได้จากแหล่งที่มีความรู้บ้าง 2. ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นโดยการเลียนแบบธรรมชาติ 3. ประดิษฐ์ท่ารำจากภาพจำหลักโบราณ ในการคิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์นั้นได้ดึงเอาท่ารำบางท่าที่มีอยู่เดิมแล้วมาปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ให้มีความอ่อนช้อยสวยงามมากยิ่งขึ้นเพิ่มการแปลแฉกให้มีความหลากหลายไม่น่าเบื่อ และได้เพิ่มคำร้องที่เป็นเนื้อร้องของชาวผู้ไทย สำเนียงของพื้นบ้าน มาเรียบเรียงใส่ดนตรี เพื่อให้เกิดความไพเราะ ให้มีความน่าสนใจของผู้รับชมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกับรูปแบบการแสดงแบบพื้นบ้านเป็นอย่างมากฟ้อนผู้ไทยแบบพื้นบ้านจะมีลักษณะโดดเด่นในการใช้เท้า และมีอิสระในการเคลื่อนไหวในส่วนแขนและมือและยึดจังหวะกลองเป็นหลักในการเคลื่อนไหวร่างกาย มีความเป็นธรรมชาติ สนุกสนาน แบบท่าฟ้อนมาจากการฟ้อนของนางเทียมในการรักษาคนป่วย แล้วนำมาปรับทำให้มีความหมายและเกิดความสวยงามซึ่งถือว่า

เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีรูปแบบตายตัวจะร่ำตามผู้นำที่พำรา
อยู่ด้านหน้า

รูปแบบการแสดงฟ้อนภูไทแบบชาวบ้านและรูปแบบการแสดงฟ้อนภูไทของวิทยาลัย
นาฏศิลปกาฬสินธุ์มีความแตกต่างกันอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่1.ท่ารำ ท่ารำของวิทยาลัยนาฏ
ศิลปกาฬสินธุ์ จะมีรูปแบบที่ตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกครั้งที่ทำการแสดง ซึ่งแตกต่าง
จากแบบพื้นบ้านที่อาจจะมีการเปลี่ยนไปตามผู้นำหรือ ผู้ที่มารำหน้าขบวน เนื่องจากชาวบ้านไม่
มีเวลาซ้อมรำกันมากนักเล่นจะต้องมีผู้ที่คอยรำนำหน้าที่มีความเหมือนกัน ด้านที่2 การแปลแถว
ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จะมีด้วยกันถึง 5 แบบ เพื่อให้การแสดงไม่น่าเบื่อ ส่วนแถว
ของชาวบ้านนั้นจะมีอยู่1ถึง2ลักษณะแล้วจะไม่มีการแปลแถวระหว่างรำ แบบที่1 คือ แบบที่มี
ผู้นำอยู่ด้านหน้าเพื่อคอยรำนำผู้แสดงคนอื่นๆ แบบที่2 คือแบบที่ไม่มีผู้นำจะรำเป็นแล้วตอน
เรียงหนึ่ง 2-3แถวแล้วแต่สถานที่ในการแสดง ด้านที่3 ดนตรี วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์จะใช้วง
ดนตรีพื้นบ้านในการแสดง ส่วนชาวบ้านจะการใช้การเปิดเครื่องเล่นซีดีและแผ่นซีดี เพลงฟ้อนภูไท
กาฬสินธุ์แทนการเล่นดนตรีสด ส่วนที่เหมือนกันในการแสดงฟ้อนภูไทแบบชาวบ้านและแบบของ
วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ นั่นก็คือ การแต่งกายและทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงฟ้อนภู
ไทกาฬสินธุ์ ซึ่งการแต่งกาย ทำนองเพลง ภาษาที่ใช้ในการแสดงฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์นั้นได้ว่าเป็น
สัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 นำไปใช้เป็นแนวทางการศึกษา เปรียบเทียบท่าฟ้อนในจังหวัดกาฬสินธุ์ในอดีต
กับการฟ้อนผู้ไทยกาฬสินธุ์ในยุคปัจจุบัน

1.2 นำข้อค้นพบไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็น
การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการแสดงที่เป็นแบบดั้งเดิมในการแสดงชุดอื่นๆ

2.2 ควรมีศึกษาชุดแต่งการของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมศิลปากร. (2537). *นิตยสารศิลปากร เล่มที่ 6*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมศิลปากร. (2549). *นิตยสารศิลปากร เล่มที่ 3*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- เจ้าอธิการอำนาจ ปรีบุญโน. (1 เมษายน 2561). พระสงฆ์. *สัมภาษณ์*.
- ชัยสิทธิ์ สนสนั่น. (15 เมษายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้าน. *สัมภาษณ์*.
- เรืองชัย นากลาง. (2 เมษายน 2561). ครูชำนาญการพิเศษ. *สัมภาษณ์*.
- บุญเม้ง ศรีศิริรินทร์. (10 เมษายน 2561). ปราชญ์ชาวบ้าน. *สัมภาษณ์*.
- พรสวรรค์ พรดอนก้อ. (1 เมษายน 2561). ครูชำนาญการ. *สัมภาษณ์*.
- มาลินี แก้วเงิน. (18 เมษายน 2561). รองผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานี. *สัมภาษณ์*.
- เมฆ ศรีกำพล. (1 พฤษภาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีปี่พาทย์. *สัมภาษณ์*.
- เรืองชัย นากลาง. (2 เมษายน 2561). ครูชำนาญการพิเศษ. *สัมภาษณ์*.
- สิริชัยชาญ ฟักจำรูญ. (2539). *วิวัฒนาการและอนาคตภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในการพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรจิตต์ จันทรสชา. (2529). ผู้ไทยพลัดถิ่น. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*. 10(2), 68.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. (2553). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา*. กาฬสินธุ์: องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์.

